

Na podlagi 23. in 30. člena Zakona o sistemu družbenega planiranja in družbenem planu SR Slovenije (Uradni list SRS, št. 1/80) 180 in 190 člena statuta občine Grosuplje ter odloka o pripravi in

sprejetju dolgoročnega plana občine Grosuplje za obdobje od leta 1986 do 1995 z nekaterimi elementi do leta 2000 (Uradni list SRS, št. 11/82), so zbori skupščine občine Grosuplje dne sprejeli

SMERNICE

za dolgoročni plan občine Grosuplje

do leta 2000

1. UVOD

S smernicami za dolgoročni plan opredeljujemo delavci, delovni ljudje in občani občine Grosuplje skupne cilje, izhodišča in usmeritve dolgoročnega razvoja občine do leta 1995 oziroma za določena področja do leta 2000.

Ob upoštevanju raziskav, analiz razmer in možnosti za razvoj SR Slovenije, temeljnih usmeritev dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, analize dolgoročnih razvojnih možnosti v osrednji slovenski regiji ter v občini Grosuplje so smernice za nosilce in udeležence planiranja usmeritev in osnova pri oblikovanju in sprejemanju dolgoročnih planskih aktov, s katerimi bodo delavci in občani zagotavljali gospodarski in družbeni razvoj na območju občine Grosuplje ter pospeševali nadaljnji razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

2. CILJI IN IZHODIŠČA DOLGOROČNEGA DRUŽBENEGA RAZVOJA

Temeljni skupni cilji in izhodišča

Temeljni dolgoročni cilj naše družbe je krepitev družbenega in maeeciilnea položaja človeka, ki mora sloneti na delu in rezultatih živega in minulega dela, na zagotavljanju dinamične gospodarske rasti na kakovostnih osnovah ter na zagotavljanju stabilnega razvoja.

Zagotoviti moramo bogatejšo vsebino in kakovost družbenoekonomskega razvoja, zasnovano na višji ravni samoupravne družbene organiziranosti v celoti, na znatno večjem vplivu znanstvenega in tehnološkega napredka, razvoju domače znanosti in tehnologije, še večjem upoštevanju ekonomskih zakonitosti in kriterijev produktivnosti ter uspešnosti gospodarjenja v razvitejšem svetu.

Združeno delo v materialni proizvodnji in družbenih dejavnostih bomo organizirali tako, da se bodo nemoteno nadalje razvijali in poglobljali samoupravni družbenoekonomski odnosi kot temeljne smeri in vsebine procesa osvoboditve človeka in dela.

Prestrukturiranje gospodarstva, družbenih dejavnosti in uprave je ob realni ceni družbenih sredstev reprodukcije in boljšem vrednotenju naravnih bogastev naslednje temeljno izhodišče politike dolgoročnega razvoja.

Osnova za to bo medsebojno povezan razvoj visoke tehnologije, znanosti in izobraževanja, razvite organizacije dela in informatike. Zaradi notranje povezanosti in večsmernih učinkov bo treba razvoj teh dejavnosti planirati kot celoto, predvsem pa predvideti in upoštevati njihove vsestranske učinke na družbeni razvoj.

Ob upoštevanju prednosti in omejitev posameznih območij, ki izhajajo iz njihovega naravnega, demografskega in družbenega bogastva, bomo uresničevali skladnejši regionalni razvoj in v tem okviru hitrejši razvoj manj razvitih območij. Politiko

policentričnega razvoja bo treba nadaljevati tako, da bi preprečili tako težnje k preveliki koncentraciji kot preveliki razpršenosti proizvodnih ter oskrbnih zmogljivosti in zmogljivosti družbenih dejavnosti. Skladnejši regionalni razvoj bomo zagotovili z dogovorjenimi skupnimi osnovami za izvajanje planov.

Utrjevati moramo varnost in neodvisnost SFR Jugoslavije, da se bo slovenski narod skupaj z drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije z naprednim notranjim razvojem in s krepitvijo neuvrščene politike uveljavljal kot enakopraven subjekt v družbi narodov sveta.

To bomo dosegli tudi z nadaljnjim razvojem splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, nenehnim povečevanjem učinkovitosti, mobilnosti in celovitosti obrambne in samozaščitne sposobnosti ter odpornosti družbe za preprečevanje vseh vrst družbeno škodljivih pojavov in delovanj. Ob tem bomo stalno krepili vlogo, pobude in zavestno pripravljenost delovnega človeka in občana, organiziranega v samoupravnih organizacijah, skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah. Krepili bomo materialne možnosti družbe, načrtno oblikovali vse vrste rezerv ter sprotno in stalno usklajevali obrabnosamozaščitno dejavnost s celotnim družbenim razvojem.

Cilji in izhodišča gospodarskega razvoja

Tehniško-tehnološko zaostajanje organizacij združenega dela je eden temeljnih razlogov, ki narekuje njihovo reorganizacijo, prestrukturiranje in s tem opuščanje posameznih proizvodenj.

V prvem obdobju, ki je časovno izenačeno z uresničevanjem srednjeročnega plana za obdobje 1986-1990, bomo morali dosledno uresničevati program gospodarske stabilizacije, pospešiti prestrukturiranje gospodarstva in njegovo vključevanje v mednarodno delitev dela.

V obdobju po letu 1990 bomo v primeru uspešnega uresničevanja programa gospodarske stabilizacije, kar pomeni predvsem preobrat v učinkovitosti gospodarjenja in upešen prodor na zunanja tržišča, imeli možnosti in pogoje za hitrejšo rast družbenega proizvoda.

Razpoložljivi naravni viri terjajo selektivno razvojno strategijo pri izboru proizvodnih dejavnosti, čim višjo stopnjo finalizacije in oplemenitenje proizvodnih vložkov ter ustvarjalno prizadevanje v vseh fazah produkcijskega procesa.

Uresničevali bomo usmeritev ipiranja na lastne sile, ki temelji na sodelovanju in prizadevanju za čimboljše in ekonomsko racionalno izkoriščanje razpoložljivih produkcijskih faktorjev. V naslednjih letih bomo razpolagali s skromno akumulacijo, imeli pa bomo številne kvalificirane strokovne kadre, ki bodo vključeni v tiste gospodarske dejavnosti, kjer so še velike neizkoriščene možnosti, kjer lahko racionalno uporabimo tudi domače surovine. Razvijali bomo programe, ki zahtevajo več znanja, manj energije in surovin na enoto proizvoda ter katerih proizvode in storitve je mogoče uveljavljati zlasti na konveritibilnih trgih. S takšno politiko bomo svoj razvoj zlasti usmerili na tri v svetu priznana temeljna področja dolgoročnega materialnega razvoja: tehnologija, energija, hrana.

Nujna bo čim hitrejša uveljavitev sodobnih, našim razmeram in znanju primernih tehnologij, ki jih ustvarja tehnološko razvitejši svet. Vse bolj pa moramo razvijati lastne nove tehnologije na izbranih tehnoloških področjih, kjer si moramo zagotoviti vključitev v mednarodno menjavo.

Cilji in izhodišča socialnega razvoja

Cilji materialne proizvodnje socialistične samoupravne družbe so po svoji naravi socialni, saj se zavzemajo za čim boljše in vsestransko zadovoljevanje materialnih in nematerialnih potreb prebivalstva, delitev razpoložljivih sredstev po načelu dela in solidarnosti ter humanizacije delovnih in življenjskih pogojev. Socialnemu razvoju moramo zato v dolgoročnih planih posvetiti vso pozornost predvsem zaradi kompleksnosti in dolgoročnega značaja socialnih sprememb.

Visoka stopnja zaposlenosti in s tem povezana socialna varnost delavcev in delovnih ljudi je trajni cilj gospodarskega in socialnega razvoja. Polno produktivno zaposlenost bomo zagotovili s prestrukturiranjem gospodarstva, da bo lahko mednarodno konkurenčno in z racionalno organizacijo družbenih dejavnosti in uprave. Večje število delavcev bo potrebno organizirano prekvalificirati.

Skupni cilj gospodarskega in socialnega razvoja je zmanjševanje dnevne migracije oz. ustvarjanje novih delovnih mest. S pospešenim investiranjem v delovna mesta bomo ustvarili boljše pogoje življenja in dela, istočasno pa tudi boljše materialne pogoje za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb.

Razvoj kadrov moramo usmerjati skladno z načrtovanim razvojem gospodarstva in družbenih dejavnosti ter si prizadevati, da bo znanje v večji meri kot doslej pogojevalo rast družbenega proizvoda.

Vse večja zahtevnost pri usklajevanju in usmerjanju družbenih in proizvodnih procesov ter zahtevne naloge pri razvijanju in uporabi nove tehnologije in znanosti postavljajo v ospredje pomen sistematičnih naporov za izboljšanje kvalifikacijske strukture zaposlenih in posodabljanje vsebine in metod strokovnega usposabljanja.

V večji meri moramo zadržati visoko strokovne kadre v občini, kar bo mogoče le z razvojem proizvodnih programov, ki zahtevajo visoko kvalificiran kader.

Družbene dejavnosti omogočajo prebivalstvu zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb istočasno pa pogojujejo razvoj ustvarjalnih sil družbe. Skladni razvoj družbenih dejavnosti kot temeljni cilj gospodarskega in socialnega razvoja, bomo zagotovili predvsem s smotrnejšo uporabo sredstev in z učinkovitejšo organizacijo teh dejavnosti v obdobju zmanjšanih materialnih možnosti, z nadaljnjim razvojem odnosov v svobodni menjavi dela, z ustrezno delitvijo družbene akumulacije, z regulacijo prispevkov itd.

Da bomo kvalitetneje vključevali raziskovalno delo in znanje v družbeno reprodukcijo, bo potrebno odpraviti neskladja v njem, uveljaviti kadrovske selekcije in zagotoviti primerne delovne razmere za raziskovalce, izboljšati opremo za raziskovalno delo, usmeriti raziskovalne sile h ključnim razvojnim projektom ter povezovati raziskovalne sile. Potrebno je zgraditi učinkovit sistem materialnih in moralnih spodbud za inovacijske dosežke.

Družbeni sistem informiranja mora postati pomembnejši dejavnik zmanjševanja družbene režije in oblikovalec novega načina mišljenja. Omogočiti mora kakovostno planiranje in usmerjanje družbenega razvoja. Družbeni sistem informiranja bo potrebno bolj razvijati na podlagi sodobne tehnologije in opreme, kar bo treba upoštevati tudi v investicijskih programih. Uvajanje sodobnih informacijskih sistemov mora omogočiti vpogled v celoto odnosov in tokov družbene reprodukcije na ravni organizacije združenega dela in tudi na narodnogospodarski ter povečati učinkovitost gospodarjenja, dela strokovnih služb in uprave ter kakovost samoupravnega odločanja.

Cilji in izhodišča razvoja v postoru

Bodočo poselitev in organizacijo dejavnosti v prostoru je potrebno usmerjati kot ukrep oroti nesmotrni preobrazbi

prostora s ciljem, zagotoviti optimalno reševanje ključnih razvojnih problemov občine.

Pri zasnovi bodočega sistema poselitve moramo izhajati iz ciljev skladnega družbenogospodarskega in prostorskega razvoja občine:

- usklajen razvoj stanovanjskih, proizvodnih, oskrbnih in storitvenih zmogljivosti,
- izboljšanje pogojev dela in bivanja vseh prebivalcev občine: dobra dostopnost do delovnih mest, oskrbnih in storitvenih dejavnosti, rast bivalnega in komunalnega standarda, možnost kulturnega življenja in rekreacije, kvalitetno in zdravo okolje,
- ekonomsko upravičena raba in vsestransko preverjena preobrazba zemljišč: zagotovitev dolgoročnih prostorskih možnosti za razvoj naselij, kmetijstva, gozdarstva, za pridobivanje rudnin in mineralnih surovin, za oskrbo s pitno vodo, proizvodnjo in distribucijo energije, za razvoj prometnega in infrastrukturnega omrežja,
- ohranitev poselitve v hribovitih območjih: razvoj kmetijstva in gozdarstva, ohranjanje kulturne krajine, razvijanje obrambne sposobnosti,
- smotrna prometna in komunalna infrastruktura,
- zagotovitev kvalitetnega in zdravega okolja in ekološkega ravnotežja,
- ustreznejše oblikovanje in urejanje naselij ter krajine,
- krepitev obrambne sposobnosti in družbene samozaščite: ustrezna razmestitev prebivalcev in dejavnosti v prostoru, prometna povezanost naselij, oskrba z vodo in energijo, samooskrba s hrano.

Za vsa zemljišča mora biti opredeljena funkcija v družbeni reprodukciji. Smotrneje bo treba porazdeliti zemljišča za dejavnosti, ki so odvisne od naravnih virov, in zemljišča za poselitev in infrastrukturo.

Prednostnega pomena pri dolgoročni namenski rabi površin in urejanju prostora je zaščita virov pitne vode pred onesnaženjem ter povečanje njihove izdatnosti in kvalitete.

Kmetijsko in gozdarsko rabo bo treba uskladiti s poglavitnimi nalogami kot so varstvo najprimernejših zemljišč, intenzifikacija proizvodnje, rajonizacija proizvodnje, melioracije itd.

Črpanje kamnitih agregatov je treba omejiti na urejene peskokope in kamnolome, pri opredelitvi njihovih lokacij je prednostnega pomena varovanje vodnih virov in naravne dediščine.

Sanacija degradiranih območij mora biti obveza za vse uporabnike.

Razvoj naselij bomo usmerjali na površine, ki bodo v ta namen določene v dolgoročnem planu. Kvalitetno in racionalno urejanje naselij bomo usmerjali s sistematično izdelavo prostorskih izvedbenih aktov.

Pravočasno pridobivanje in urejanje stavbnih zemljišč je osnovni pogoj za uresničevanje planiranega razvoja.

Urejevalska pozornost mora biti posvečena tako naseljem, v katera bomo usmerjali intenzivni razvoj, kakor tudi naseljem, v katerih bo prevladovala le prenova in nadomestna gradnja.

Vsem naseljem moramo zagotoviti vsaj minimalni komunalni standard: oskrbo z vodo, elektriko, telefon, prometno povezavo.

Ohranitev in varovanje dobrin splošnega pomena in okolja sta osnova za zdravo in humano življenje in nemoteno družbeno reprodukcijo. To terja ustreznejše vrednotenje in izrabo prirodnih danosti, ohranitev ekološkega ravnotežja in naravnih virov z doslednim odpravljanjem in preprečevanjem žarišč onesnaževanja, zavarovanje krajinskih značilnosti ter naravne in kulturne dediščine.

Izboljšanje in varovanje okolja mora biti učinkovita kurativna in preventivna dejavnost, ki mora biti povezana predvsem

- z razvojem tehnologije čiščenja onesnaženja, ki nastaja v proizvodnih procesih,
- z izborom proizvodnih programov glede na občutljivost okolja,

- z načrtnim vlaganjem v čistilne naprave in izgradnjo kanalizacijskega omrežja,
- z organiziranim zbiranjem in ravnanjem z odpadki,
- s pravočasno presojo vplivov posameznih posegov v prostor iz vidika ekološkega ravnotežja,
- z ustrezno organizacijo prometa in drugih dejavnosti, ki povzročajo hrup in onesnaženje zraka.

Naravno in kulturno dediščino moramo vključevati v celovito urejanje prostora. Pri tem moramo preseči današnji predvsem konservatorski pristop ter povezati interese družbenega razvoja s potrebami po njeni ohranitvi in vzdrževanju.

3. DOLGOROČNE USMERITVE PO PODROČJIH IN OBMOČJIH

3.1 RAZVOJ GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI IN GOSPODARSKE INFRASTRUKTURE

Globalni materialni okvirji razvoja

Iz primerjave negativnih elementov v dosedanjem razvoju jugoslovanskega in slovenskega gospodarstva in njegovega sedanjega stanja lahko ocenimo, da v občini Grosuplje ne belžimo velikih napačnih investicijskih odločitev, če pri tem izvzamemo pretirano deagrarizacijo. Sorazmerno pozitivno stanje je posledica same strukture in velikosti gospodarskih obratov z večino cenejših delovnih mest, ki jih sicer ne bremeni velika amortizacija in drugi stroški kapitala, zato pa so nižje akumulativna.

Občinski proizvodni obrati so tržno bolj elastični kot industrijski velikani, po drugi strani pa so serije proizvodov manjše in stroški na enoto večji. V naslednjem planskem obdobju pričakujemo, da bo elastičnost na tržno povpraševanje čedalje pomembnejša posebej ob dejstvu, da v SFR Jugoslaviji manjka manjših in srednjih obratov.

Osnovne možnosti gospodarskega razvoja občine Grosuplje moramo iskati v izboljšanju izkoriščanja kmetijskih možnosti, nadaljnjem razvoju sekundarnega predvsem pa terciarnega sektorja, povezavah skromne domače akumulacije znotraj proizvodnih panog v občini in širšem slovenskem prostoru, predvsem pa v pravočasnem spremljanju in prilagoditvi spremembam na tržišču izdelkov ter oskrbnih verigah s surovini in repromaterialom. Tržno je izkoristiti vsako izvozno priložnost, posebno v bližnjih letih, naj si bo z direktnim izvozom ali kot del izvoženih drugih proizvodov in storitev.

Analiza dolgoročnih možnosti gospodarskega razvoja kaže manj ugodne pogoje za materialni razvoj kot v preteklih 10-letih tako pri nas kot v svetu.

Zaradi pričakovanih tehnoloških, potrošnih in zaposlitvenih sprememb je težko in negotovo predvidevati bodoče spremembe in rast gospodarstva za posamezne občine, predvsem pa za gospodarsko slabo razvite občine. Globalne usmeritve dolgoročnega gospodarskega razvoja moramo zato obravnavati kot integralni del razvoja v ljubljanski regiji.

Rezultati izdelanih analiz razvojnih možnosti v ljubljanski regiji kažejo, da bo hitrejši gospodarski razvoj celotne regije mogoče doseči predvsem z zmanjševanjem razlik v gospodarski razvitosti občin.

Usmeritve za enakomernejši gospodarski razvoj v regiji, ki so tudi zajete v osnutku dogovora o skupnih temeljnih dolgoročnih planov občin v širšem prostoru Ljubljane, so:

- Enakomernejši gospodarski razvoj v regiji in s tem tudi zmanjšano dnevno delovno migracijo bomo dosegli z višjo stopnjo rasti družbenega dohodka in višjo stopnjo zaposlovanja v manj razvitih občinah regije v primerjavi z razvitimi občinami. Del primanjkljaja sredstev za investicije v osnovna sredstva v teh občinah bo v tem primeru moralo pokrivati ljubljansko gospodarstvo, ki bo predvidoma ustvarilo več

sredstev kot jih bo potrebovalo v primeru umirjenega razvoja.

- Usklajevanje investicijskih pobud in nastajanje skupnih projektov mora biti predpogoj za skladnejši razvoj v regiji. Sredstva za investicije moramo usmerjati v razvojno obetavne programe.
- Za pospešeni prenos močnejšega razvoja delovnih mest v manj razvite občine bo treba v regiji ugotoviti primerjalne prednosti možnih lokacij industrijskih con, določiti način skupnega investiranja v urejanje teh con ter uskladiti investicijske olajšave za uvajanje novih obratov v te cone.
- Poleg industrije je potrebno v regiji razvijati predvsem tudi dejavnosti, katere zaostajajo v strukturnem deležu in učinkovitosti: intenzifikacija kmetijske proizvodnje, razvoj drobnega gospodarstva, razvoj manjših turističnih in gostinskih zmogljivosti.
- Za hitrejši razvoj osnovnih gospodarskih področij je pomembna tudi učinkovita in organizirana trgovina ter prometna dejavnost in infrastruktura; na teh področjih ima Ljubljana izrazite prednosti, ki jih mora izkoristiti tudi z boljšo povezavo v regiji.
- Vprašanje razporejanja dohodka je v ljubljanski regiji izredno pomembno zaradi močne delovne migracije, ki jo bo mogoče le postoma načrtno zmanjševati; občine se bodo morale dogovarjati o združevanju dela sredstev za investiranje v komunalno in družbeno infrastrukturo v območjih, ki dajejo velik delež delovne sile v druge občine. Prav tako se morajo občine prizadevati za korekcije splošnih principov prelivanja dohodka delavcev, ki delajo izven domače občine in za spremembo deleža dohodka organizacij združenega dela, ki bi ga bilo treba preusmeriti v manj razvita območja.

Ocenjena poprečna stopnja rasti družbenega proizvoda naj bi bila 3,6% v SR Sloveniji v obdobju 1986—2000, na prebivalca pa 3%.

V izdelanih analizah je ocenjena relativno nizka načrtovana stopnja rasti družbenega proizvoda v ljubljanski regiji: poprečna stopnja rasti v regiji 2,8%, v ljubljanskih občinah 2,4%, v okoliških občinah 3,3%, v ostalih občinah regije 3,6%.

V preteklih letih je bila rast družbenega proizvoda v občini Grosuplje hitrejša od slovenskega poprečja, vendar je tako rast pripisati predvsem predhodni gospodarski zaostalosti oziroma aktiviranju številnih novih naložb v obdobju 1975—1980.

Upoštevajoč realne razvojne možnosti predvidevamo, da vsaj v prvem delu dolgoročnega planskega obdobja rast družbenega proizvoda ne bo presegala 3,3%. Ob aktiviranju novih naložb v kasnejšem obdobju pa pričakujemo, da bi ujeli republiški trend rasti.

Nizka stopnja rasti družbenega proizvoda bo vplivala tudi na umirjeno rast zaposlovanja. Ocenjena poprečna stopnja zaposlovanja je v regiji 0,8%, v Ljubljani 0,6%, v okoliških občinah 1,4%, v ostalih občinah regije 1,1%.

V analizi razvojnih možnosti občin v osrednji slovenski regiji je za občino Grosuplje ocenjena potreba po najvišji stopnji rasti zaposlovanja v regiji (2,07%), kar pomeni približno 3750 novih delovnih mest. Občinsko gospodarstvo ne more zagotoviti takšne rasti zaposlovanja na osnovi lastne akumulacije, zato bo mogoče intenzivnejši gospodarski razvoj in zaposlovanje doseči le z združevanjem sredstev in z usklajevanjem razvojnih programov v regiji in širšem prostoru.

V študijah o spremembah strukture delovnih mest v SR Sloveniji je ocenjeno da bo delež zaposlenih v primarnem sektorju padel na približno 9% vseh zaposlenih, postopno se zmanjšujeta deleža industrije in gradbeništva na približno 49%. Najhitrejšo rast izkazuje terciarni sektor — nad 27%, zmernejšo rast pa kvartarni sektor manj kot 15% vseh zaposlenih.

Podobne trende lahko pričakujemo tudi v občini Grosuplje, vendar glede na sedanjo strukturo delovnih mest predvsem rast deleža zaposlenih v terciarnem sektorju na račun deleža v sekundarnem sektorju. Delež zaposlenih v kvartarnem sektorju se ne bo spreminjal zaradi omejenih razvojnih možnosti in bližine Ljubljane, ki bo tudi v bodoče prevzemala regionalne in delno tudi občinske funkcije na področju družbenih dejavnosti.